

Головна / Архіви /

№ 10 (2025): Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія

/

Теорія і практика професійної освіти

Педагогічний потенціал духовної хорової музики в репертуарі дитячого хорового колективу мистецької школи

Анна Кифенко

Кандидат педагогічних наук, старший викладач, Фаховий коледж «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7996-1768>

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-09-01>

Ключові слова: духовна музика, дитячий хор, вокально-хорові навички, канти, вокальний ансамбль, інтонування

Анотація

У статті розкрито дефініцію поняття «духовна музика». Проаналізовано духовну хорову музику в контексті теології Православ'я через аналіз текстів Святого Письма, адже загальновідомо, що початок богослужбових співів збігається з початком історії самого християнства, про що розповідає Євангеліє від Марка - після Таємної Вечері Христос і апостоли, «...співаючи, пішли на гору Єлеонську» (Мк. 14:26). Констатовано, що за останні десятиліття в Україні помітно виріс інтерес до релігійного-духовної культури, відроджуються національні цінності та пріоритети. Це обумовлено багатьма факторами, зокрема за останні чотири роки - військовою агресією Росії щодо України, тому, теологічний фактор буття людини є першочерговим і безкомпромісним, що все більш посилює потребу в укріпленні релігійності нації, звернення її до Бога. Охарактеризовано питання

релігійності нації, звернення її до Бога. Охарактеризовано питання позитивності впливу релігійного співу на особистість, що підтверджується християнськими письменниками і вчителями Церкви: Царем Давидом, Платоном Афінським, Блаженним Августином Іппонійським, Святителем Васи́лієм Великим, Святителем Іоанном Златоустим. Обґрунтовано види духовної хорової музики яка поділяється на богослужбову та паралітургійну. Визначено, що духовна хорова музика є унікальною школою співу *a cappella*, в основі якої закладено вокальна зручність, плавність голосоведення, чистота, простота, статичність та польотність звуку, що є невід'ємною складовою розвитку вокально-хорових навичок учнів мистецької школи. Зазначено, що на рубежі XVII-XVIII ст., саме церковні хори були надійною школою музичного виховання. Зручний для співу діапазон, розспівність, вокалізація на голосні звуки, помірні темпи, виробляло у співаків правильні вокальні навички і формувало ціннісні традиції. Наведено зразки репертуарних творів духовної хорової музики дитячого хорового колективу мистецької школи, зокрема: Літургія Д. Бортнянського, Літургія О.Тарасенка, Літургія Р.Подлубняка, літургійні твори К.Стеценка, М.Леонтовича, Б.Працюк, В.Полевої, а також псалми та канти в основу яких покладені реальні історичні події нашої Батьківщини: «Кант Варварі» (О.Кошиця) «Кант Почаївській Божій Матері» (М. Леонтовича), «Кант Святому Георгію» Я. Яциневича.

Посилання

- Antonenko, M. M. (2020). *Dukhovna muzyka pravoslavnoi tradytsii v tvorchosti suchasnykh ukrainskykh kompozytoriv: tradytsii ta transformatsii* [Spiritual music of the Orthodox tradition in the work of modern Ukrainian composers: traditions and transformations]. Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho : naukovyi zhurnal. № 1 (46). Kyiv : Vyd-vo NMAU, 78–88. [in Ukrainian]. DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052x.1\(46\).2020.198518](https://doi.org/10.31318/2414-052x.1(46).2020.198518)
- Bolharskyi, D. (2002). *Kyievo-Pecherskyi rozspiv yak tserkovno-spivochyi fenomen ukrainskoi kultury* [Kyiv-Pechersk chant as a church-singing phenomenon of Ukrainian culture]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

Kytenko, A.M., Romanova, T.V., Golyan, H.V., & Vlasenko, G. G. (2024). Art-terapevtychnyi vplyv dukhovnoi khorovoi muzyky na osobystist [Art therapeutic effect of spiritual choral music on personality]. IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Naukovi dosiahnennia suchasnoho suspilstva» - The IV International scientific and practical conference "Scientific achievements of contemporary society" (London, 7-9 lystopada 2024 roku) (Chastyna 1). (Chastyna 1, s. 462-466). London: «Cognum». <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-achievements-of-contemporary-society-7-9-11-2024-london-velikobritaniya-arhiv/> [in Ukrainian].

Kyfenko, A., Sopova, D., & Holian, Kh. (2024). Osnovni pryntsypy roboty nad tvoramy tserkovnoi muzyky na zaniattiakh studentskoho khorovoho kolektyvu [The basic principles of studying works of church music in the classes of the student choral group]. Osvitlohichnyi diskurs - Educational Discourse, 4, 84-91. <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2024.4.9> [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2024.4.9>

Maliutskyi, V. O. (2025). Khorove mystetstvo yak element kulturnoho brendu Ukrainy: tradytsii, transformatsii, perspektyvy [Choral art as an element of the cultural brand of Ukraine: traditions, transformations, prospects]. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv : nauk. Zhurnal - Bulletin of the National Academy of Managers of culture and arts: scientific journal, 2, 181–187. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338925> [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338925>

Mario, R. (2000). Vykhovannia molodi zasobamy pravoslavnoi dukhovnoi muzyky u zakladyakh osvity Ukrainy (kinets XIX – poch.XX stolit) [Education of youth by means of orthodox spiritual music in educational institutions of Ukraine (late 19th – early 20th centuries)]. Candidate's thesis. Kharkiv. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124004365> [in Ukrainian].

Mayba, O. K. (2017). Metodyka formuvannia dukhovnykh tsinnosti molodshykh shkolariv u protsesi vokalno-khorovoho navchannia [Methodology of forming spiritual values of young schoolchildren in the process of vocal and choral education]. Candidate's thesis. https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.08/dis_Mayba.pdf [in Ukrainian].

УДК 37.015.31:78.087.681]:783.1

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-09-01>

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДУХОВНОЇ ХОРОВОЇ МУЗИКИ В РЕПЕРТУАРІ ДИТЯЧОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF SACRED CHORAL MUSIC IN THE REPERTOIRE OF THE ART SCHOOL CHILDREN'S CHORAL TEAM

Анна Кифенко

Кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Фаховий коледж «Універсум»

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0001-7996-1768

Anna Kyfenko

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph.D.),
Lecturer, Applied College "Universum"

Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7996-1768

a.kifenko@gmail.com

У статті розкрито дефініцію поняття «духовна музика». Проаналізовано духовну хорову музику в контексті теології Православ'я через аналіз текстів Святого Письма, адже загальновідомо, що початок богослужбових співів збігається з початком історії самого християнства, про що розповідає Євангеліє від Марка - після Таємної Вечері Христос і апостоли, «...співаючи, пішли на гору Єлеонську» (Мк. 14:26). Констатовано, що за останні десятиліття в Україні помітно виріс інтерес до релігійно-духовної культури, відроджуються національні цінності та пріоритети. Це обумовлено багатьма факторами, зокрема за останні чотири роки - військовою агресією Росії щодо України, тому, теологічний фактор буття людини є першочерговим і безкомпромісним, що все більш посилює потребу в укріпленні релігійності нації, звернення її до Бога. Охарактеризовано питання позитивності впливу релігійного співу на особистість, що підтверджується християнськими письменниками і вчителями Церкви: Царем Давидом, Платоном Афінським, Блаженним Августином Іппонійським, Святителем Василієм Великим, Святителем Іоанном Златоустим. Обґрунтовано види духовної хорової музики, яка поділяється на богослужбову та паралітургійну. Визначено, що духовна хорова музика є унікальною школою співу а cappella, в основі якої закладено вокальна зручність, плавність голосоведення, чистота, простота, статичність та польотність звуку, що є невід'ємною складовою розвитку вокально-хорових навичок учнів мистецької школи. Зазначено, що на рубежі XVII-XVIII ст., саме церковні хори були надійною школою музичного виховання. Зручний для співу діапазон, розспівність, вокалізація на голосні звуки, помірні темпи, виробляло у співаків правильні вокальні навички і формувало ціннісні традиції. Наведено зразки репертуарних творів духовної хорової музики дитячого хорового колективу мистецької школи, зокрема: Літургія Д. Бортнянського, Літургія О.Тарасенка, Літургія Р.Подлубняка, літургійні твори К.Стеценка, М.Леонтовича, Б.Працюк, В.Полєвої, а також псалми та канти в основу яких покладені реальні історичні події нашої Батьківщини: «Кант Варварі» (О.Кошиця) «Кант Почаївській Божій Матері» (М. Леонтовича), «Кант Святому Георгію» Я. Яциневича. **Ключові слова:** духовна музика; дитячий хор; вокально-хорові навички; канти; вокальний ансамбль; інтонування.

The article reveals the definition of the concept of "sacred music". Spiritual choral music is analyzed in the context of Orthodox theology through the analysis of the texts of the Holy Scripture, as it is well known that the beginning of liturgical singing coincides with the beginning of the history of Christianity itself, as the Gospel of Mark tells us - after the Last Supper, Christ and the apostles, "... singing, went out to the Mount of Olives" (Mark

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-09-01>

https://reicst.com.ua/pmp/issue/view/issue_10_2025

eISSN 2786-9199

Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія
№ 10. 2025

Рубрика: Теорія і практика професійної освіти

14:26). It has been established that over the past decades, interest in religious and spiritual culture has grown significantly in Ukraine, national values and priorities are being revived. This is due to many factors, in particular, over the past four years, Russia's military aggression against Ukraine, therefore, the theological factor of human existence is paramount and uncompromising, which increasingly strengthens the need to strengthen the nation's religiosity, its appeal to God. The issue of the positive impact of religious singing on the personality is characterized, which is confirmed by Christian writers and teachers of the Church: King David, Plato of Athens, Aurelius Augustine, Saint Basil the Great, Saint John Chrysostom. The types of spiritual choral music, which are divided into liturgical and paraliturgical, are substantiated. It has been determined that sacred choral music is a unique school of a cappella singing, based on vocal comfort, smoothness of voice, purity, simplicity, staticity and flight of sound, which is an integral part of the development of vocal and choral skills of art school students. It is noted that at the turn of the XVII-XVIII centuries, church choirs were a reliable school of musical education. A comfortable singing range, singability, vocalization on vowel sounds, and moderate tempos developed the singers' correct vocal skills and formed value traditions. Examples of repertoire works of sacred choral music of the children's choir of the art school are given, in particular: liturgy by D. Bortnyansky, liturgy by O. Tarasenko, liturgy by R. Podlubnyak, liturgical works by K. Stetsenko, M. Leontovych, B. Pratsyuk, V. Poleva, as well as psalms and cantos based on real historical events of our Motherland: "Canto to the Barbarian" (O. Koshits), "Canto to the Pochaiv Mother of God" (M. Leontovych), "Canto to Saint George" by Ya. Yatsynevych. **Key words:** sacred music; children's choir; vocal and choral skills; chants; vocal ensemble; intonation.

ВСТУП

Дитячий хоровий колектив мистецької школи є творчою лабораторією формування гармонійного розвитку й естетичної культури особистості. Не може не торкати струни людського серця виступи дитячих хорових колективів у звучанні яких віддзеркалюються чисті, сріблясті тембри, злагоджений ансамбль, виверений стрій, підкреслюється виконавська естетика. Розвиток професійної хорової школи в Україні бере свій початок з XVII ст. Самобутність національної культури українського народу яскраво відображається в духовному хоровому співі та нерозривно пов'язано з функціонуванням церковних хорів, як основних осередків та творчих лабораторій хорових традицій України. Майже сторіччя духовна музика була «за сімома печатками». На жаль, таке вороже ставлення до релігії та церковного мистецтва негативно позначилося не лише на моральному стані суспільства, а й на розвитку всієї сучасної культури. Але у XXI столітті помітно сформувався інтерес до релігійного-духовної культури. Це обумовлено багатьма факторами, зокрема, за останні чотири роки - військовою агресією Росії щодо України. Це невинуватене лихо поставило цілий ряд викликів політичного, економічного, екологічного, гуманітарного та культурологічного характеру. Коли бомбардують міста, села, гинуть мирні жителі, діти, перед суспільством постає одне єдине завдання – вижити! Тому, теологічний фактор буття людини є першочерговим і безкомпромісним. Все більш значущим постає питання укріплення релігійності нації звернення її до Бога, виховання молодого покоління в духовному середовищі. Повернення до першовитоків хорової музики, а саме – духовної, є вагомим аспектом педагогічно-етичного виховання молоді, адже в духовній хоровій музиці закладене педагогічне, етичне, моральне, культуротворче підґрунтя розвитку особистості.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Сучасні наукові розвідки у сфері репертуарної політики духовної хорової музики у дитячих хорових колективах у педагогічному просторі потребують дослідження та вивчення. Ряд дисертаційних праць з мистецтвознавства висвітлюють духовну православну музику в контексті творчості сучасних українських композиторів; як засіб педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва М. Антоненко [1], В. Гончарова [3], С. Рядюшина [9]. Зокрема, детально духовну музику та її роль у вихованні молоді обґрунтовано у дослідженнях М. Маріо [7], О. Майби [8], відродження дитячого хорового виконавства опрацьовано в роботі О. Сбітнієвої [10]. У працях А. Кифенко, досліджено основні принципи роботи над творами церковної музики на заняттях студентського хорового колективу, арт-терапевтичний вплив духовної хорової музики на особистість [4]. Обмеженням є науковий простір щодо виконавського репертуару духовної хорової музики в закладах початкової мистецької освіти. Тому, даний рукопис є продовженням наукових розвідок дослідження педагогічного потенціалу духовної хорової музики в репертуарі, саме, дитячого хорового колективу мистецької школи вже започаткованих у попередніх дослідженнях даного автора.

Research And Educational Innovation Center of Social Transformations

<https://reicst.sgu.in.ua>

Problems of Modern Transformations. Series: Pedagogy and Psychology
№ 10. 2025

eISSN 2786-9199

Sections: Theory and Practice of Professional Education

Однак, незважаючи на зосередженість уваги вчених щодо даної проблематики, теоретично-методична розробленість, методична складова означеного питання не достатньо обґрунтовані, тому, актуальність проблеми, її практична значущість залишається відкритою.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розкриття педагогічного потенціалу духовної хорової музики в репертуарі дитячого хорового колективу мистецької школи. Визначено основні завданнями даного рукопису - обґрунтування зразків репертуару духовної хорової музики для дитячого хорового колективу та окреслення основних шляхів щодо популяризації даного виду хорового мистецтва.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використовувались теоретичні методи: аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення, систематизація, порівняння. Практичні методи: взагалі релігійна, що виконується у храмі, і та, яка звучить поза церквою (наприклад, у концертному виконанні). Сюди може входити і світська музика, але тільки та, що володіє особливою якістю – духовністю. У даному рукописі дотримуюся визначення Д. Болгарського, який трактує духовну хорову музику, як богослужбовий спів, музику-молитву [2]. Духовна хорова музика є наріжним каменем виховання духовного, моральних цінностей, соціальної поведінки та світогляду особистості.

РЕЗУЛЬТАТИ

У даному рукописі духовна хорова музика висвітлена в контексті теології Православ'я. Дефініція поняття «духовна музика» у науковців обґрунтовується не однозначно та викликає багато протиріч. Значна плеяда вчених поняття «духовна музика» трактують як тип музичної культури, який є носієм релігійності; частина конфесійного обряду; музика церковна, що є невід'ємним елементом православного богослужіння; хорові твори християнського змісту, які не призначені для релігійного богослужіння (паралітургійні). За С. Рядюшиною, у практиці музичної творчості, духовна музика розмежовується за сферою свого функціонування, що передбачає вживання певної термінології – це музика церковна, релігійна, ужиткова, богослужбена, духовна, рідше – релігійно-духовна [9]. Поняття «духовна» нерідко використовується у двох значеннях: взагалі релігійна, що виконується у храмі, і та, яка звучить поза церквою (наприклад, у концертному виконанні). Сюди може входити і світська музика, але тільки та, що володіє особливою якістю – духовністю. У даному рукописі дотримуюся визначення Д. Болгарського, який трактує духовну хорову музику, як богослужбовий спів, музику-молитву [2]. Духовна хорова музика є наріжним каменем виховання духовного, моральних цінностей, соціальної поведінки та світогляду особистості.

Про важливість хорового співу, наголошували давньогрецькі філософи, мислителі. Платон Афінський (427–347 рр. до н. е.) вважав спів «божественне й небесне заняття, що зміцнює все добре й благородне в людині». У тексті Євангелія від Марка йдеться про те, що після Таємної Вечері Христос і апостоли, «...співуючи, пішли на гору Єлеонську» (Мк. 14:26). «Ще до створення людини, тільки-но з'явилися на тверді світила небесні, - всі ангели вихваляли Творця голосом великим (Іов. 38,7). Пророк Ісаї бачив серафимів, що оточували престол Господа Саваофа і кликали один до одного: «Свят, Свят, Свят Господь Саваоф! вся земля сповнена слави Його...» (Іс. 6, 3). На честь народження Христа Спасителя віфлеємські пастирі бачили ангелів, які прославляли Новонародженого Христа «...І враз з'явилася з Ангелом сила воїнства небесного, що славало Бога і виголошувало: «Слава во Вишніх Богу, і на землі мир, між людьми благовоління» (Єв. Луки 2:14) Духовна хорова музика - це чисте джерело яким втамовуєш душевну спрагу. Саме цю музику потрібно покласти в основу вокально-хорового виховання молоді [5].

...який не подає тільки естетичний образ духовної хорової музики: «Благовірне значення релігійного співу підтверджується християнськими письменниками і вчителями Церкви. Так, Василій Кесарійський (Великий) вбачав у мистецтві дивовижну силу, здатну примиряти, об'єднувати людей через хоровий спів. «Духовні пісні приносять велику користь і слугують керівництвом до любовності, тому що слова їх очищають душу, і Дух Святий скоро сходить в душу, співаючим ці пісні...» - Св.Іоанн Златоуст [10]. У Псалтирі Царя Давида неодноразово згадується спів... «Боже! Нову пісню Тобі співаю; на десятиструнним псалтирі буду співати Тобі...» (пс. 143), «...Співайте Богові нашому, співайте, співайте Царю нашому, співайте...» (пс.46), «Царства земні співайте Богу, хваліть Бога, оспівуйте Господа... (пс.76).

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-09-01>

https://reicst.com.ua/pmtplissue/view/issue_10_2025

eISSN 2786-9199

Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія
№ 10. 2025

Рубрика: Теорія і практика професійної освіти

Щодо репертуарної політики дитячого хорового колективу мистецької школи. Зауважимо, що духовна хорова музика поділяється на богослужбовий спів та паралітургійні хорові твори, тобто ті твори змістом якого є духовні тексти, але вони не використовуються під час православного богослужіння.

Головні труднощі роботи з духовною хоровою музикою полягають у тому, що ми часто не маємо елементарних знань у галузі духовної культури. Адже в минулому, кожна людина вбирала тексти та мелодії природним чином з дитинства в храмі. На рубежі XVII-XVIII ст., саме церковні хори були надійною школою музичного виховання. Зручний для співу діапазон, розспівність, вокалізація на голосні звуки, помірні темпи, традиційна увага до розбірливості слів – все це виробляло у співаків правильні вокальні навички і формувало ціннісні традиції. В учасників хору розвивався музичний слух, гострота інтонування, ритм, пам'ять, почуття ансамблю, покращувалась дикція. Сприяло відмінній вокалізації й чисті, не редуковані голосні звуки церковно-слов'янської мови [5]. За М.Майбою, пронизаний релігійними ідеями, церковний спів став вираженням цілісності, моральної чистоти молодого покоління, яке розкриває свої здібності на благо суспільства. Богослужбовий спів з часів Київської Русі визначався як «янгольський», «янголоподібний» або «янгологласний». Це свідчить про те, що, слухаючи або виконуючи піснеспіви, дитина наповнюється світлим і чистими думками, стає схожою на небесного янгола. Крім того, хоровий спів, як складова церковного ритуалу, наповнює людей, які прийшли до церкви, почуттям «колективного духовного удосконалення ... Соборність - це не зовнішня, видима, а внутрішня, постійна єдність, що веде до єднання з Богом, який є абсолютною Істиною, абсолютною Красою, абсолютним Добром, абсолютною справедливістю [8, с.58].

Крім буквального розуміння піснеспівів на церковнослов'янській мові, на якій побудоване богослужіння Православної Церкви, важливо вглибитися у зміст і призначення піснеспіву, визначити його символічне значення і місце в Богослужінні. Керівнику хору під час роботи над даними творами необхідно стати, певною мірою, філологом і богословом. Ланцюг пріоритетів у репетиційному процесі вибудовувати у послідовності: 1) богослужбовий текст; 2) богослужбовий чин (місце та призначення твору в службі); 3) музичний елемент. Насправді це, на жаль, відбувається навпаки. Керівники хорів багато займаються музикою, але майже ніколи не пояснюють сенс тексту [3]. Наступний важливий аспект – це питання звукової естетики. Часто дитячі хорові колективи, виховані на масових естрадних піснях і духовну музику виконують або прямолінійним відкритим, іноді форсованим звуком, або, займаючись за різними вокальними методиками співають її штучними голосами, підлаштовуючи під доросле звучання. Все це суперечить традиції «ангелогласся». За Г. Шпак, «принципи ангелогласного співу виявляються у домінуванні акапельності, у межах якої найбільш повно виявляється сутність Слова та його вокально-хорового, темброво-інтонаційного забарвлення засобами саме людського голосу як найбільш досконалого інструменту...». Слушну думку Г.Шпак висловлює стосовно керівника хору: «Хоровий диригент завжди мав ознаки видатної харизматичної особистості. Його високий професіоналізм, поєднаний з духовним лідерством, завжди був запорукою народження високого хорового мистецтва, максимально наближеного саме до канонів ангелогласного співу [11].

Духовна хорова музика - це унікальна школа співу а cappella, в основі якої закладено вокальну зручність, плавність голосоведення, простоту, польотність звуку. Кращими зразками творів духовної хорової музики, зокрема українських композиторів для дитячого хору можуть бути: триголосна Літургія Д.Бортнянського, Літургія О.Тарасенка, літургійні твори К.Стеценка, М.Леонтовича, Б.Працюк, О.Кошиця, В.Полевої, Р.Подлубняка. Досить вдалимими творами, з точки зору вокального ансамблю є піснеспіви знаменного розспіву, які сприяють якісному формуванню унісонного, тембрального, вокального ансамблю, кантилени звуку, мелодичного строю. До прикладу: стихира Різдва Христового «Небо і земля», псалом 103 «Благослови душе моя Господа», православний гімн «Єдинородний Сине» та ін. Низку паралітургійних творів становлять малі форми барокового періоду: кондаки, мотети, мадригали, а також народні календарно-обрядові пісні - колядки та щедрівки, великодні тропарі, пісні про святих [1].

Аналізуючи власний практичний досвід, календарно-обрядові пісні викликають великий інтерес у дітей, які вони залюбки популяризують та культивують на інших творчих майданчиках за межами навчальної діяльності у мистецькій школі. Неабиякої уваги заслуговують псалми та канти в основу яких покладені реальні історичні події нашої Батьківщини, до прикладу: «Ан-

Research And Educational Innovation Center of Social Transformations

<https://reicst.gov.in.ua>

Problems of Modern Transformations. Series: Pedagogy and Psychology
№ 10. 2025

Sections: Theory and Practice of Professional Education

eISSN 2786-9199

гел хранитель», «Кант Варварі» (О.Кошиця), «Почаївська Божа Мати» (М. Леонтовича), «Кант Святому Георгію» Я. Яциневича та ін.

Важливим аспектом формування та утримання інтересу щодо виконання духовної хорової музики дитячим хоровим колективом мистецької школи є перш за все – публічні виступи, а саме: участь у богослужіннях, концертах, мистецьких конкурсах, фестивалях, майстер-класах, лекторіях та ін. Учні тільки через практичну діяльність зможуть зрозуміти та зацікавитись найдоступнішим, найчистішим витокм хорового мистецтва.

ДИСКУСІЯ

На разі, як ніколи духовна хорова музика виконує трансцендентну функцію одухотворення особистості. У період військового стану, духовна хорова музика несе арт-терапевтичний дію. У найважчі хвилини життя, духовній особистості притаманно прагнення, до «нетварного», духовного, неземного, де віднаходиться душевний спокій, втіха, благодать, розчуження. Все більш актуальним постає питання духовності нації, її звернення до Бога. «Бог для нас — охорона та сила, допомога в негодах...» (Пс.45:3) [4]. Через слухання, аналіз та виконання літургійних піснеспівів передається духовний досвід людства, реалізуються вищі духовні потреби особистості: у пізнанні, у встановленні гармонії зі світом і самим собою, у відчутті щастя та вирішенні питання про сенс життя, у прагненні до ідеалу та втілення всіх особистісних прагнень. Блаженний Августин Іппоніський стверджував: «Спів псалмів душі прикрашає, Ангелів на допомогу закликає, демонів проганяє, відганяє п'яному. Псалтир подібно до милостині святої, додає віру, надію, любов, як сонце просвічує, як вода очищає, як вогонь обпалює, всякий гріх відганяє, душу звеличить, уста очищає, серце веселить, людину просвічує, всяке зло вбиває» [4].

З раннього віку, ми зобов'язані закладати у дітей все чисте, духовне, яке направлене на вдосконалення внутрішнього духовного життя, надбання усієї системи цінностей, що є основою всього життя людини [4]. Проблематика духовної хорової музики знаходиться в полі зору науковців М.Антоненко [1], В. Гончарової [3], О.Майби [7], Р.Маріо [8]. Гедоністична складова духовної хорової музики відгукується у душах багатьох людей різних професій, і не тільки тому, що це гарна музика — у ній приховані глибоке національне коріння, це живе джерело духовності, джерело моралі. Дитячий хор, завжди передає чистоту, прозорість, відкритість щирість, відданість, що глибоко торкає душі слухачів. Духовна хорова музика, в порівнянні зі світськими хоровими творами, окрім тексту та мелодії, пропонує ще й третю важливу складову — молитовний духовний стан. За В. Маляуцьким, у сучасному цифровізованому й інформатизованому світі, де формується нова логіка культурної комунікації, хорове мистецтво здатне відігравати важливу роль у створенні та просуванні позитивного культурного образу України [6]. Біблійний сюжет тексту сакральних хорових творів, несе в собі виховний потенціал (етос), комплекс духовно-моральних ідей [5].

ВИСНОВКИ

Отже, духовна хорова музика в репертуарі дитячого хорового колективу мистецької школи займає особливе місце як в концертному виконавстві так і в педагогічній практиці в цілому, є потужним високоморальним, дидактичним пластом, культурним надбанням всього світового мистецтва. Проблема духовності підростаючого покоління дедалі стає актуальнішою і привертає увагу все більш науковців. Виховний потенціал духовної хорової музики потребує подальшого вивчення та подальшої роботи на більш детальному аналізі отриманих результатів та удосконалення змісту, форм і методів роботи з дитячим хоровим колективом мистецької школи на засадах практико-орієнтованого підходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Antonenko, M. M. (2020). *Dukhovna muzyka pravoslavnoi tradytsii v tvorchosti suchasnykh ukrainskykh kompozitoriv: tradytsii ta transformatsii* [Spiritual music of the Orthodox tradition in the work of modern Ukrainian composers: traditions and transformations]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskyho : naukovyj zhurnal*. № 1 (46). Kyiv : Vyd-vo NMAU, 78–88. [in Ukrainian].
2. Bolharskyi, D. (2002). *Kyievo-Pecherskyi rozspiv yak tserkovno-spivochyi fenomen ukrainskoi kultury* [Kyiv-Pechersk chant as a church-singing phenomenon of Ukrainian culture]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
3. Goncharova, V.I. (2013). *Dukhovna muzyka v repertuaru detskogo hora: problemy, zadachi, tsel* [Sacred music in the repertoire of a children's choir: problems, tasks, and goals]. *Nauka. Iskusstvo. Kultura - Science*.

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-9199-2025-10-09-01>

https://reicst.com.ua/pmp/issue/view/issue_10_2025

eISSN 2786-9199

Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія
№ 10. 2025

Рубрика: Теорія і практика професійної освіти

Art. Culture, 2(2), 198-203. <https://cyberleninka.ru/article/n/duhovnaya-muzyka-v-repertuar-detskogo-hora-problemy-zadachi-tsel> [In Russian].

4. Kyfenko, A.M., Romanova, T.V., Golyan, H.V., & Vlasenko, G. G. (2024). *Art-terapevtychnyi vplyv dukhovnoi khorovoi muzyky na osobystist* [Art therapeutic effect of spiritual choral music on personality]. *IV Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Naukovi dosiahnennia suchasnoho suspilstva» - The IV International scientific and practical conference "Scientific achievements of contemporary society"* (London, 7-9 lystopada 2024 roku) (Chastyna 1). (Chastyna 1, s. 462-466). London: «Cognum». <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-scientific-achievements-of-contemporary-society-7-9-11-2024-london-velikobritaniya-arhiv/> [in Ukrainian].

5. Kyfenko, A., Sopova, D., & Holian, Kh. (2024). *Osnovni pryntsypy roboty nad tvoramy tserkovnoi muzyky na zaniattiakh studentskoho khorovoho kolektyvu* [The basic principles of studying works of church music in the classes of the student choral group]. *Osvitohichnyi dyskurs - Educational Discourse*, 4, 84-91. <https://doi.org/10.28925/2312-5829/2024.4.9> [in Ukrainian].

6. Maliutskyi, V. O. (2025). *Khorove mystetstvo yak element kulturnoho brendu Ukrainy: tradytsii, transformatsii, perspektyvy* [Choral art as an element of the cultural brand of Ukraine: traditions, transformations, prospects]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv : nauk. Zhurnal - Bulletin of the National Academy of Managers of culture and arts: scientific journal*, 2, 181–187. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2025.338925> [in Ukrainian].

7. Mario, R. (2000). *Vykhovannia molodi zasobamy pravoslavnoi dukhovnoi muzyky u zakladakh osvity Ukrainy (kinets XIX – poch.XX stolit)* [Education of youth by means of orthodox spiritual music in educational institutions of Ukraine (late 19th – early 20th centuries)]. Candidate's thesis. Kharkiv. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124004365> [in Ukrainian].

8. Mayba, O. K. (2017). *Metodyka formuvannia dukhovnykh tsinnosti molodshykh shkoliariv u protsesi vokalno-khorovoho navchannia* [Methodology of forming spiritual values of young schoolchildren in the process of vocal and choral education]. Candidate's thesis. https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.08/dis_Mayba.pdf [in Ukrainian].

9. Radyushina, S. O., & Liesnik, O.S. (2018). *Praktiko-orientovani formi i metody pidgotovki pedagogiv-muzikantiv do roboty nad tvorami duhovnoyi muzyki* [Practically oriented forms and methods of preparing teachers-musicians for work on works of spiritual music]. In V. F. Cherkasov & V. V. Radul & N. S. Savchenko (Eds.) *Naukovi zapysky KDPU. Seriya: Pedagogichni nauky – Scientific notes of the KSPU. Series: Pedagogical Sciences* (Vol. 143, pp. 298–304). Kirovohrad: Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University. <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/4596?mode=full> [in Ukrainian].

10. Sbitnieva, O. F. (2022). *Vidrodzhennia tradytsii dytiachoho khorovoho vykonavstva v Ukraini u XXI stolitti* [Revival of the traditions of children's choral performance in Ukraine in the 21st century]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: zbirnyk naukovykh prats - Spirituality of the individual: methodology, theory and practice*, 1 (103), 223-232. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-223-232> [in Ukrainian].

11. Shpak, H. S. (2023). *Anhelohlassia yak osnova khorovoho spivu skhidnoslovianskoi tradytsii ta khorovoi spadshchyny K. Pihrova* [Angelology as the basis of choral singing of the East Slavic tradition and the choral heritage of K. Pihrov]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv : nauk. Zhurnal - Bulletin of the National academy of managers of culture and arts: scientific journal*. 3. 218–224.